

ชื่องานวิจัย การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้
พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์
อาจารย์พรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข

ปีที่เผยแพร่ พ.ศ. 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เป็น
การวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยการศึกษาบริบทชุมชน การมี
ส่วนร่วมของชุมชน กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตลอด
ชีวิต การนำกิจกรรมไปใช้และประเมินผลการใช้ การปรับปรุงและสรุปรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้
ตลอดชีวิตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
เชิงสร้างสรรค์ การศึกษาในครั้งนี้ดำเนินการในพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจำนวน 4 แห่ง
คือ 1) พิพิธภัณฑ์ ม.จ.สิทธิพร กฤตากร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ราชบุรี
จังหวัดราชบุรี 3) พิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร จังหวัดสมุทรสงคราม และ 4) พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกลุ่ม
ชาติพันธุ์ลาวครึ่ง จังหวัดนครปฐม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)
ระหว่างคณะผู้วิจัยกับคนในชุมชนที่เป็นครู ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ และผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
โดยร่วมกันศึกษาสภาพ วิเคราะห์และหาแนวทางการจัดกิจกรรม วางแผน ร่วมดำเนินการจัด
กิจกรรม ประเมิน สรุปและร่วมเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ประกอบด้วยแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ประเด็นสนทนากลุ่ม แบบประเมินการจัดโครงการ การ
วิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน
โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เป็นรูปแบบที่ใช้
กิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งคำนึงถึงการสร้างความสัมพันธ์อัน
ดีระหว่างแหล่งเรียนรู้กับชุมชน โดยการเชื่อมโยงเนื้อหาที่จัดแสดงในแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ กับองค์
ความรู้และวัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นชุมชนที่แหล่งเรียนรู้นั้นตั้งอยู่ มีวิธีการเรียนรู้ที่
หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายของช่วง
วัย ความต้องการหรือความสนใจที่แตกต่างกัน มีการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ครอบคลุมทั้งใน

ระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ เพื่อปฏิบัติได้จริง เพื่อการอยู่ร่วมกัน และเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย

1. หลักการข้อตกลงนิยาม 1) การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การรับรู้ ความรู้ ทักษะ และ เจตคติ ซึ่งสัมพันธ์กับวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยสามารถจะ เรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างมีระบบหรือไม่มีระบบ โดยตั้งใจหรือโดยบังเอิญ อันก่อให้เกิดกระบวนการ เปลี่ยนแปลงทางความคิด จิตใจ และทักษะทางร่างกาย ให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นในทุกช่วงชีวิต โดยมี เป้าหมายการเรียนรู้ เพื่อให้รู้ เพื่อทำได้ เพื่อการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น และเพื่อความเป็นคนที่สมบูรณ์ 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การเข้าร่วมโดยสมัครใจของกลุ่มหรือบุคคลในกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งของชุมชน ในฐานะผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ วางแผน ร่วมดำเนินการโดยร่วมทำ ร่วมแรง ทรัพยากรสิ่งของ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ 3) การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ และประสบการณ์แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการ จินตนาการ สำรวจ สังเคราะห์ เชื่อมโยง ค้นคว้า เกิดแนวคิดใหม่ ๆ อันนำไปสู่การคิดค้นและสร้างสิ่ง แปลกใหม่ หรือการนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติโดยใช้วิธีการคิดที่คล่องแคล่ว เป็นความคิดใหม่ ริเริ่ม มีความยืดหยุ่น และให้ผลที่เป็นประโยชน์

2. ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 1) การวางแผนร่วมกับชุมชน 2) ศึกษาสภาพ พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น 3) พัฒนากิจกรรมเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 4) ดำเนิน กิจกรรม ประเมินและสรุปผล และ 5) นำเสนอเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและเผยแพร่

3. ปัจจัยการนำรูปแบบไปใช้ ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) องค์กรความรู้ ข้อมูลของสิ่งที่จัดแสดง 2) การบริหารจัดการ และ 3) การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การให้ ความสำคัญของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะใช้ประโยชน์จากพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

4. เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ 1) ความเหมาะสมของสถานที่และสภาพแวดล้อม 2) ทักษะ ต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 4) การประสานงานและระดมทรัพยากร และ 5) อิสระในการสร้างสรรค์กิจกรรม

5. ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ได้แก่ ความแปลกใหม่ของกิจกรรม ความหลากหลาย สะท้อน อัตลักษณ์ของชุมชน เป็นประโยชน์ การมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

6. ความยั่งยืน ความสามารถในการขยายผล การยอมรับ การระบุกิจกรรมในแผนการ ทำงานของชุมชน มีการจัดกิจกรรมตามประเพณีอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

คำสำคัญ: การเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมกับชุมชน การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ พิพิธภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

Research Title	The Development of Lifelong Learning Activities Model with Community Participation on Museum and Local Learning Resources to Promote the Creative Learning
Researchers	Assistant Professor Kiriboon Jongwutiwes, Ph.D. Lecturer Panpat Plungsricharoensuk, M.A.
Year	2014

ABSTRACT

The objective of this research was to develop lifelong learning activities model with community participation through the use of museum and local learning resources to promote the creative learning. Research and development procedures involved studying basic data, community participation, community learning process, designing and developing lifelong learning activities, implementing, evaluating the activities and developing the model. This research was conducted in 4 museums and local learning resources 1) Momchao Sittiporn Kriddakorn Museum Prachuapkhirikhan Province 2) Ratchaburi National Museum Ratchaburi Province 3) Ban Khao Yisan Local Museum Samut Songkram Province and 4) Lao Khrang Ethnic Group Local Museum Nakorn Pathom Province.

The research method was participatory action research. The research team consisted of community researchers, teachers, community leaders, museum curators, local wisdom. The research team took part in identifying the problems and needs, planning, implementing, evaluating and developing the learning activities. The research instruments comprised of surveys of community's basic information, focus group discussion and project evaluation forms. Content analysis was used to analyze data.

The model of community participation in lifelong learning activities on museum and local learning resources to promote the creative learning emphasis on learning activities with the strong relationship between the community and their learning resources. The connection of body of knowledge and culture, local way of life in the learning resource exhibition. Different learning styles were used to various groups' of learners with different ages, needs and interests. The learning approach through the formal, non formal and informal education. Goal of learning will leads to learning to know, learning to do, learning to live together and learning to be.

The research result of lifelong learning activities model with community participation through the use of museum and local learning resources to promote the creative learning consists of the following components:

1. Principles: the definitions 1) lifelong learning is the acquired of knowledge, skill, attitude that take place on an on-going, voluntary basis from daily interactions with others and everything around to enhance the self-motivated pursuit of knowledge for self sustainability. 2) community participation was the voluntary; the individual or group in the community take part in co-thinking, making decision, planning, supporting the activities through action and resources, monitoring, evaluating and shared the benefits. 3) Creative learning is a knowledge and experience management process for learners' ability to generate innovative ideas to make them think differently, think flexibly and think positively and come up with new methods to do something different and unique.

2. Model development steps consist of 1) participate planning with the community 2) explore the community museum and learning resources 3) develop the creative learning activities 4) implement, evaluate and conclude 5) feedback session and dissemination the model.

3. Factors for model application: 1) the body of knowledge in museums and relics 2) management 3) community participation 4) acknowledge of related organizations to use museum and learning resources.

4. Conditions for model application: 1) the applicable of the museum space and environment 2) perspective on lifelong learning 3) learning networking 4) coordinating and pull resources 5) freedom in creating activities.

5. Performance indicators: the new ideas of activities, variety of learning activities, reflect the community identity, usefulness, people in the community took part in every stage, changed the community learning process.

6. Sustainability: the activities were accepted and included in the community work plan annually and organized as a community tradition regularly.

Keywords: Lifelong Learning, Community Participation, Creative Learning, Museum, Local Learning Resources